

Duurzame handelsvaart herleeft

Na 80 jaar weer een palingaak naar Londen?

Op 16 juni gooit de palingaak *Korneliske Ykes II* uit Heeg de trossen los voor een bijzondere reis naar Londen. Voor het eerst na tachtig jaar wordt er dan weer een lading levende aal afgeleverd per zeilschip. Al zoekt Stichting De Palingaak nog wat hulp om deze handelstocht tot leven te wekken.

Tekst: **Klaas Smit**

Foto's: **Maarten Stuurman,
Jelle van der Meer**

In 1999 ontstond het idee om de palingaak *Korneliske Ykes* opnieuw te bouwen. Het duurde tot 2005 voor de kiellegging een feit was. In de voorbereidende jaren werden de benodigde middelen verzameld en kwam er een bouwtekening. Dat was niet eenvoudig, omdat er weinig gegevens van deze aak bewaard waren gebleven. Aan de hand van oude foto's en metingen verricht tijdens de sloop, vlak na de Tweede Wereldoorlog,

konden lijntekeningen op papier worden gezet. En in 2009 gleed de reconstructie van de laatste palingaak, de *Korneliske Ykes II*, van de helling. (Zie ook SdZ 2005.10, 206.1, 2007.8, 2009.6) Van meet af aan was het de bedoeling om met deze aak naar Londen te varen, naar de oude ligplaats aan de Theems, waar de palingaken sinds de zeventiende eeuw de zogeheten *Dutch Mooring* bezet hielden. Dit jaar is het dan zover, Stichting De Palingaak

AIS, navigatieverlichting, stoomlicht, nieuwe kabel in de mast, radarreflector, plotter, elektrische kookplaat en een generator. Naast de aanvullingen aan de aak, zijn er reddingsvesten, een reddingsvlot, *life-lines*, een set noodsignalen, zoeklichten, brandblussers, een klassieke bijboot, reserve-onderdelen en gereedschap nodig. Een behoorlijk investering, waarvoor bijdragen zeer welkom zijn. En dan moet de juiste certificering ook nog voor elkaar worden gemaakt.

Johannes Hobma, die tijdens de Londenreis een van de schippers zal zijn, zegt: 'En dan hebben we ook nog het reguliere onderhoud. Na tien jaar is er een nieuwe kluiverboom nodig. Die zetten ze vroeger zonder versta-

boven: Heeg heeft nog een beroepsvisser die tref-fend luistert naar de naam Freerk Visserman. Al eerder leverde hij paling aan die levend in de aak werd vervoerd van Heeg naar Enkhuizen

links: Het gaat niet best met de palingstand in Nederland. De aak zal tijdens een congres over duurzame vangst in Londen afmeren

boven: De palingaak vaart vooral op water waar hij niet voor bedoeld is, het Heegermeer

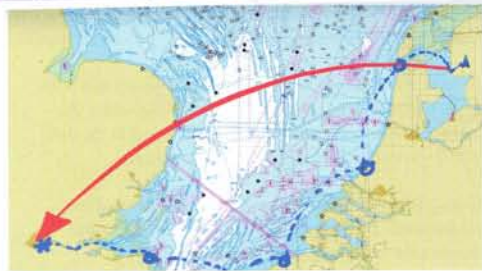
links en boven: Zwartwit foto's uit de jaren '30 van de vorige eeuw met aken aan de dutch mooring in Londen. Ook toen al waren de schepen een anachronistische bezienswaardigheid...

heeft besloten de oversteek naar Engeland te maken met de *Korneliske Ykes II*. Dat klinkt makkelijk, maar deze beslissing heeft behoorlijk wat consequenties.

Palingaak zeevaardig?

Vroeger zeilden drie mannen de aak op een kompas naar de overkant, volgeladen met 15 tot 20 ton levende paling in de bun. Tegenwoordig denken we dat dat anders moet. De veiligheidseisen zijn strikter geworden en drie mannen vinden we veel te weinig. Maar de reconstructie-aak *Korneliske Ykes II* is zo natuurgetrouw mogelijk nagebouwd. Voor de zeereis moet ze nog extra uitgerust worden met een zeereeling, waterdichte luiken,

ging, maar ik denk dat wij toch boegstagen en een waterstag gaan voeren om de boom goed op zijn plek te houden. Een grote klus is ook alle naden op dek nalopen en slecht breekwerk vervangen. Het schip willen we binnenin opnieuw impregneren en in de kont zit een lekkage die we voor de reis verholpen willen hebben. Tot slot heeft de aak buitenom een nieuwe laag perkoleum nodig. Wij vervelen ons dit voorjaar dus zeker niet.' Sommige werkzaamheden voeren bedrijven uit, maar het overgrote deel van de klussen wordt gedaan door vrijwilligers. Als je een palingaak hebt, dan ligt het in de lijn der verwachting dat je de reizen die er

boven: Tijdens de proefvaart met een lading levende aal op het IJsselmeer. Dit voorjaar worden nog meer proefvaarten ondernomen waarbij steeds groter water wordt opgezocht

onder: Heen wordt de oversteek in een keer gemaakt, terug verloopt de tocht in etappes, via Oostende en Scheveningen

vroeger mee werden gemaakt opnieuw wilt maken. Maar waarom nu? Jan Willem Hoorn, voorzitter van Stichting De Palingaak, licht die keuze toe: 'De *Korneliske Ykes II* bouwen had veel voeten in de aarde en heeft heel veel energie gekost. Ondanks tegenslagen, heeft iedereen doorgezet en nu beschikken we al tien jaar over dit prachtige schip. De tijd is nu rijp om ermee naar Engeland te varen. Orga-

nisatorisch zijn we er klaar voor en een flink aantal vrijwilligers heeft inmiddels ervaring opgedaan als schipper en maat op de aak. We merken ook dat paling in de belangstelling staat. Er is van 25 tot en met 27 juni een congres van de Sustainable EEL Group in Londen. Dit congres gaat over duurzame palingvisserij en voorzitter Andrew Kerr kijkt er erg naar uit om opnieuw een palingaak te mogen begroeten, als die afmeert aan de Dutch Mooring. Allemaal goede redenen om na tachtig jaar de verbinding met Londen te zoeken.'

Waarom nu naar Londen?

Ten tijde van de bloeiende palinghandel hadden Heegemer bemanningsleden van palingaken net zo veel vrienden in Londen als in Heeg. Hadden ze de paling in Londen gelost, dan wilden ze snel weer terug naar Heeg voor een nieuwe vracht. Maar ze konden pas losgooien als de volgende aak had aangemeerd. Het privilege van een vaste ligplaats in Londen, aan de Dutch Mooring, bleef alleen geldig wanneer er altijd een aak aan de kade lag. 'Het lijkt me echt geweldig om weer foto's te maken van een palingaak in Londen. Historie is niet iets wat je alleen maar kunt lezen in boeken of kunt bekijken op foto's. Door met de aak naar Londen te varen, laten we de geschiedenis echt herleven. En, we hopen in Londen weer net zo veel vrienden te krijgen als we nu in Heeg hebben,' voegt Jan Willem toe.

Palingproefvaart naar Enkhuizen

Afgelopen najaar, op vrijdag 19 oktober 2018, vertrok de *Korneliske Ykes II* in alle vroegte naar Enkhuizen. Heegemer palingvisser Freerk Visserman had 1070 pond levende paling in één van de bunnen geladen voor transport naar Vishandel Klooster te Enkhuizen. Dit was de eerste keer dat er een behoorlijke lading paling in de bun zat en dat die levend werd vervoerd.

'Het was een prachtige morgen tijdens het overladen van de paling,' memoreert getuige Maarten Stuurman. 'De dageraad bracht het mooiste licht en een groep vrijwilligers en belangstellenden was getuige van deze heuglijke gebeurtenis.' Ook Wiebe Veenstra stond op de kade. Als jongetje hing hij vroeger al bij de palingaken rond: 'Ik ruik het parfum van vroeger, verse aal in de bun, een heerlijke geur die ik nooit meer vergeet!' (Op www.palingaaklondon.nl zijn foto's en een video van deze proefvaart te bekijken.)

Zeilen met een palingaak is een kunst op zich. 'Dat zien we zelfs al op het Heegermeer, waar de schipper de aak met een stuurtalie op koers moet houden. Handmatig het helmhout bedienen is op het rustige meer al veel te zwaar,' zegt Jan Willem Hoorn. 'Hoe zal dat op zee gaan? De reis naar Londen is één groot avontuur, waar we ons zo goed mogelijk op voorbereiden. Daarvoor hebben we een aantal oefenweekenden gepland in april en mei. We varen dan op het IJsselmeer, Vad

en Noordzee. Er zijn nog een paar plekken beschikbaar voor geïnteresseerden. Wil je meevaren, neem dan contact met ons op.' Jan Willem Hoorn: 'Ook al hebben we de financiën nog niet helemaal rond, we gaan zeker! Ik geloof erin en vertrouw erop dat we voor of na afloop van de reis zeker de benodigde middelen zullen hebben vergaard.'

Palingstand

'We willen juist jongeren betrekken bij deze historische tocht,' zegt de voorzitter. 'Het gaat om duurzame paling, om duurzame vangst, om duurzame handel en om duurzaam vervoer van paling. Dat spreekt jongeren aan, zij zijn misschien nog het meest doordrongen van de noodzaak van duurzaam leven.' De palingstand in Nederland is, zeker de afgelopen dertig jaar, flink teruggelopen. Sluitende oorzaken daarvan hebben wetenschappers nog niet gevonden, maar de aan-

leg van de Afsluitdijk en het Deltaplan uit 1953 met de Oosterscheldekering hebben de paling geen goed gedaan. Palingen paaien in de Sargassoze, een stuk van de Atlantische Oceaan bij Cuba en Florida. Nakomelingen zwemmen vierduizend kilometer terug naar Europa, liftend op gunstige oceaanstromingen, om volwassen te worden in zoet water. Door alle blokkades in de Nederlandse kust komt de jonge glasaal moeilijk zoet water binnen. Zo'n twintig tot dertig procent van de alen wordt vermorzeld door waterkrachtcentrales, turbines, waterkeringen, stuwen en sluisen waar ze doorheen moeten.

Duurzaam vissen

Om dat verlies terug te dringen, tillen mensen glasalen van zout naar zoet en volwassen paarijpe alen van zoet naar zout. Ze zetten de paling letterlijk met hun handen over de dijken, zoals met het project Paling over de

STEUN IN MIJLEN

De reis naar Londen kost geld. Sponsoring in natura door bedrijven draagt al veel bij aan het mogelijk maken van deze reis. Financiële bijdragen evenzo, maar om alle kosten te dekken, kan Stichting De Palingaak nog steun gebruiken, ze heeft daarvoor een leuk initiatief bedacht. Het reisplan ziet er als volgt uit: Heeg-Londen-Ramsgate-Oostende-Scheveningen-Oudeschild-Heeg. De palingaak legt daarmee in totaal 565 mijl af (265 mijl heen en 300 mijl terug). Het publiek kan de Londenreis van de *Korneliske Ykes II* sponsoren door mijlen te kopen. Eén mijl kost 25 euro. Wie 6 mijl of meer koopt, kan in het najaar gratis een tochtje maken op de palingaak vanuit Heeg op het Heegermeer. Steunt u de reis met 10 mijl of meer, dan ontvangt u ook nog een boek met het beeldverslag van de reis. Op de speciale reiswebsite (www.palingaaklondon.nl) is te zien hoe men kan bijdragen. Daar is ook te volgen hoeveel mijlen de aak al kan afleggen met behulp van de toegezegde steun. Meer weten over de palinghandel vanuit Heeg? Zie artikelen in SdZ 1983.9, 1989.2 en 2000.1

boven: Bemanning en vrijwilligers zijn al aan het oefenen om de tocht over zee te ondernemen

links: Vroeger werd met een "losse" boegspriet gevaren, maar voor de tocht over zee wordt toch gekozen voor een waterstag

Dijk. Maar deze hulp kan slechts tijdelijk zijn. Paling zou weer vrij en zelfstandig moeten kunnen migreren.

Gaat het met de paling slecht, dan gaat het ook slecht met de vissers. Duurzaam vissen is daarom in het belang van de vis en de visser. Vangstverboden moeten uitkomst bieden om de palingstand weer te laten toenemen. Landelijk geldt er een vangstverbod in september, oktober en november. Dat vinden de vissers maar niks, terwijl ze wel een groot voorstander zijn van duurzaam vissen. De

laatste drie maanden van het jaar niet mogen vissen, betekent dat je in de maanden daarvoor als een gek gaat vissen op eigenlijk te kleine en te jonge paling. Deze maatregel zorgt ervoor dat je je toekomst "wegvist". In Friesland loopt - gesteund door Duurzaam Paling Fonds Dupan - het Project Duurzaam Vissen: het hele jaar door vissen, maar wel met een quotum. Een decentraal beheer, want de visser staat aan het roer. Vissers hebben de vrijheid hun quotum te vangen wanneer ze dat willen. Zij bewaren het evenwicht in de populatie, evenwicht tussen jonge aanwas en volwassen dieren.

Freerk Visserman is nu nog de enig overgebleven Heegemer palingvisser en palinghandelaar. Hij draait mee in het Friese Project Duurzaam Vissen. Hij vangt en verkoopt paling zelf. Vergelijk dat eens met de grote palinghandel van vroeger, ten tijde van de vele palingaken. Maar de inspanningen van het duurzaamheidsproject hebben effect. De visstand wordt al beter. De geplande vismigratierivier in de Afsluitdijk en het nieuwe gemaal bij Hallum zullen ook zeker meehelpen. Dit is een mooi voorbeeld van een samenwerkingsproject tussen alle overheden, natuurorganisaties, sportvisserij en beroepsvissers. Eigenlijk ademt Heeg nog steeds passie voor paling, maar nu (even) iets bescheidener dan vroeger.